

ס ם "מה טיבו של עובר זה" ם

שיעור זה קשור לכללים:

מקורות פנימיים לסוגיות הגמרא
שאלה שאין עליה תשובה
"לשיטתו"

תמצית השיעור: רבי יהושע השיב לרבן גמליאל ולרבי אליעזר תשובה נצחת על המעוברת. אף על פי כן הלכה כמותם. מדברי הירושלמי וממקורות פנימיים מתבאר שהמחלוקת קשורה לשאלה היסודית בדבר היחס בין האיש והאשה, האם תכלית הקשר ביניהם היא השפעתו של האיש או בניית החיים על ידי האשה, והדבר קשור לדבריהם של התנאים במקומות נוספים.

הצעת הסוגיא

אחת המחלוקות שנחלק ר' יהושע על ר' אליעזר ורבן גמליאל בפרק קמא דכתובות (י"ג ע"א):

ראוה מדברת עם אחד, ואמרו לה: מה טיבו של איש זה? איש פלוני וכהן הוא. רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת, ור' יהושע אומר: לא מפיה אנו חייין, אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר, עד שתביא ראיה לדבריה. היתה מעוברת, ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? מאיש פלוני וכהן הוא. רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת, ור' יהושע אומר: לא מפיה אנו חייין, אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר, עד שתביא ראיה לדבריה.

בדברי הגמרא על משנה זו מובאת ברייתא, המפרטת את טענותיהם של התנאים (י"ג ע"ב):

זו עדות שהאשה כשרה לה, ורבי יהושע אומר: אינה נאמנת. אמר להם ר' יהושע: אי אתם מודים בשבויה שנשבת ויש לה עדים שנשבת, והיא אומרת טהורה אני, שאינה נאמנת. אמרו לו: אבל. ומה הפרש יש בין זו לזו, לזו יש עדים, ולזו אין לה עדים. אמר להם: אף לזו יש עדים, שהרי כריסה בין שיניה. אמרו לו: רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם, אמר להן: אין

אפטרופוס לעריות. במה דברים אמורים, בעדות אשה בגופה, אבל עדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי. מאי קאמר להו, ומאי קמהדרי ליה. הכי קאמרי ליה: **השבתנו על המעוברת**, מה תשיבנו על המדברת. אמר להם: מדברת היינו שבויה. אמרו לו: שאני שבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם. אמר להם: הא נמי, כיון דאיסתתר אין אפטרופוס לעריות.

את דברי רבן גמליאל ור' אליעזר: "השבתנו על המעוברת, מה תשיבנו על המדברת", מפרש רש"י:

השבתנו על המעוברת - תשובה גמורה ונצחת.

דברים אלה תמוהים, וכפי ששואל הריטב"א¹:

השבתנו על המעוברת. פרש"י ז"ל תשובה מקובלת ונצחת אתה משיבנו על המעוברת, ולא נהירא, דאם כן כבר חזר בו רבן גמליאל, והא חזינן אמוראי דפסקי כרבן גמליאל ועבדי כותיה.

הכיצד נפסקה ההלכה כרבן גמליאל, והרי מודה הוא לר' יהושע שאין בידו תשובה לדבריו²!?

¹ יש לציין, שבדומה לכך מצינו במקום נוסף. הגמרא (נדה ל"ח ע"ב) מביאה מחלוקת בין ר' אליעזר לחכמים, ועל כך אמרו: "אמר רבא: בהא זכינהו ר' אליעזר לרבנן". ומפרש רש"י: "זכינהו - תשובה נצחת יכול להשיבן". ומקשה על כך הריטב"א: "בהא זכנהו. פרש"י ז"ל תשובה נצחת יכול להשיבן, ואינו נכון דהא הלכתא כרבנן כדעת הגאונים ז"ל, אלא פירושו כי בזה היה סבור לנצחם לפי דעתו".

² בדברי רש"י אלה יש עקרון חשוב, וכפי שמוכח בשיטה מקובצת: "פרש"י תשובה גמורה ונצחת, והקשו עליו דאם כן כבר חזר בו רבן גמליאל והא חזינן אמוראי דפסקי כרבן גמליאל ועבדי כותיה, ויש לומר דאף על גב דנצח אותם בטענה, מכל מקום קבלתם אמת היתה, ויחיד ורבים הלכה כרבים". נצחון בטענות איננו מלמד על קבלת הדעה בצורה מוחלטת. יתכן שמצד הטענות אין תשובה לאחד מן הצדדים, ואף על פי כן הלכה תהיה כמותו. כיון שקבלתם אמת היא, הרי שאין בכח הטענות לבטל אמת זו.

כך כותב הרשב"א בענין זה (שו"ת הרשב"א סי' ט'): "דע נכבדנו כי אלו הדברים כולם וכיוצא בהן אילו היינו באים לדון עליהם מצד החקירה האנושית ולפסוק אותם מן הסברא באמת החקירה תנצח שאין קצב לעולם. לפי שאין החקירה לקוחה אלא מן המורגש ומנהג הטבע, ואנו רואים הגלגלים בלי משתנים כלל מיום הבראם וכן הארץ בכללה הולכת על מנהג אחד תמיד. אבל באמת כל מי שטוען כן אינו אלא מצד הקבלה המסורה בידן של ישראל מפי חכמיהם עם הוראת המקראות. וכל שהקבלה או הנבואה הנחתו לא תנצחנו החקירה כי החקירה למטה מן הנבואה... ואז תהיה לנו הוראה ממנו שאין משגיחין בחקירה כנגד הקבלה. לפי שחכמת השם למעלה מחקירתנו. וככה יקרה לנו מן הדין בכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים והזקנות מעמנו. ולא נסתיר קבלתם רק אחר הקיום שאינו באיפשר חלילה. ולמה נסתור קבלתם ואין קבלה פושטת ביד עמנו רק שקבלו אותה דור אחר דור עד משה רבינו ע"ה או עד הנביאים...". יכולת האדם להגיע בשכלו לחקר האמת היא מוגבלת. הקבלה שיש בידינו מלמדת אותנו מהי האמת, ואז השכל יכול להוכיח אותה, אך לעולם אין השכל יכול להוכיח בניגוד לקבלה העוברת באומה מדור לדור.

אף הכוזרי הולך בדרך זו (מאמר ראשון, ס"ג-ס"ה): "אמר החבר: אל הפילוסופים אין לבוא בטענות הואיל והם אנשים שלא קבלו חכמה או דת בירושה, שהרי הם יונים ויון הוא מבני יפת יושבי הצפון, ואילו החכמה הבאה בירושה מאדם הראשון, זאת אומרת החכמה המחזקת על ידי הענין האלוהי עברה מאדם רק אל זרעו של שם... אמר הכוזרי: וכי דבר זה מחייב אותנו כי לא נאמין לאריסטו בחכמתו? אמר החבר: אמנם כן. רק מתוך שלא היתה בידו קבלה נאמנה מאנשים שדבריהם נאמנים עליו הטריח אריסטו את שכלו ואמץ מחשבתו בחקירה על ראשית העולם ועל סופו. קשה היה לו לצייר לעצמו כי יש לעולם ראשית כשם שקשה היה לו לצייר לעצמו גם את קדמות העולם, ורק בעיונו המופשט הכריע לצד ההקשים הנוטים אל הקדמות, ולכן לא ראה צורך בדבר לשאול לדורות שהיו לפניו ולא כיצד נתיחשו בני אדם, אולם אילו היה הפילוסוף בן

הריטב"א הרגיש בכך שהגמרא אינה מביאה תשובה לשאלתו של רבי יהושע, והוא מיישב את השאלה לשיטת רבן גמליאל:

לכך יש לפרש השבתנו על המעוברת תשובה מספקת לפי שיטתך, דסבירא לך דאשה מזנה אינה בודקת ומזנה, ויש לך לדמותה לשבויה כיון שכבר הורעה חזקתה מבנות ישראל שכבר נבעלה, מה תשיבנו על המדברת שאין בה אלא סתירה בלבד לפי שעה. אבל לדין אפילו מעוברת לא דמיא לשבויה, דאשה מזנה בודקת ומזנה, מה שאין כן בשבויה שאין בידה דאנוסה היא.

התשובה שהשיב ר' יהושע היא רק לשיטתו, שאשה מזנה אינה בודקת ומזנה, אך לפי שיטתם של רבן גמליאל ור' אליעזר, הרי שאשה מזנה בודקת ומזנה, ועל כן גם מעוברת נאמנת שנבעלה לכשר, ואינה דומה לשבויה שאין הדבר מסור בידה. תירוצו של הריטב"א קשה מהמשך הגמרא. המשפט "אשה מזנה בודקת ומזנה" הובא בגמרא ("ד ע"א) בתמיהה - וכי אשה מזנה בודקת ומזנה, וכיצד אומר הריטב"א שזו דעתם של רבן גמליאל ור' אליעזר למסקנה?!

נמצא על פי הפשט, שרבן גמליאל ור' אליעזר נשאלו שאלה שאין הם משיבים עליה, ואף על פי כן נפסקה הלכה כמותם. דבר זה מעורר להבנה עמוקה של שיטתם, על פי הכלל שכשיש שאלה בגמרא שאין עליה תשובה, צריך לחפש את התשובה בעומק הרוחני שאין דרך הגמרא לאמרו.

הבנת הירושלמי

בירושלמי מובא (פ"א ה"ח):

רבי יעקב בר אחא בשם ר' יאשיה: הלכה כרבן גמליאל וכרבי אליעזר, משום שנים שרבו על אחד. רבי יוסי בעי, אם הלכה למה שנים ואם שנים למה הלכה, מעתה אין יסבור רבי יוחנן כרבי יהושע אין הלכה כרבן גמליאל וכרבי אליעזר אלא כר' יהושע? ! מאי כדון, משום עדות שהאשה כשירה לה.

ר' יוסי שואל על הסתירה הפנימית במשפט "הלכה כרבן גמליאל וכרבי אליעזר משום שנים שרבו על אחד". הרי "הלכה" משמע שזו הלכה קבועה בלא שינוי, ואילו "משום שנים שרבו על אחד" מורה על אפשרות לשנות קביעה זו. על כך אומר הירושלמי:

אומה שדעות אמתיות עוברות בה בקבלה כמפורסמות שאין לדחותם, היה משתמש בהקשיו ובמופתיו לחזק את האמונה בעולם נברא על כל הקשיים אשר בה, כדרך שעשה בבואו לחזק את הרעיון בדבר קדמות העולם, רעיון המתקבל פחות על הדעת.

מאי כדון, משום עדות שהאשה כשירה לה.

כיצד משפט זה (הלקוח מן התוספתא פ"א ה"ט) מהווה תשובה לשאלה ששאל ר' יוסי?

נעיין בענין זה של פסק הלכה "משום שנים שרבו על האחד".
כתב הט"ז (יו"ד סי' רצ"ג ס"ק ד'):

וראיה ברורה לזה מפ"ק דנדה (דף ט'), תנו רבנן מעשה ועשה רבי כרבי אליעזר לענין דיה שעתה דנדה, לאחר שנזכר אמר: כדאי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. מאי לאחר שנזכר, אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן, בשעת הדחק היכי עביד כותיה, אלא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, ומאי לאחר שנזכר - דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה, אמר כדאי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. הרי לפנינו דכל שאין הלכה פסוקה אלא שיש לומר דהלכה כרבים אתי שעת הדחק ודחי למילתא דרבים.

כשהגמרא קובעת "הלכתא" כאחד הצדדים במחלוקת, הרי שהצד השני נדחה מהלכה ואין לסמוך עליו אף בשעת הדחק. אולם כשההלכה נקבעת משום "יחיד ורבים הלכה כרבים", הרי שדעת היחיד אינה נדחית לחלוטין, ובשעת הדחק ניתן לסמוך עליה. אף שהולכים אחר הרוב, אין זה דוחה לחלוטין את דעת היחיד, ויש לה מקום - בשעת הדחק וכדומה³. נראה ברור, שדברי הירושלמי דלעיל מהווים מקור לדברי הט"ז. הירושלמי מבדיל בין "הלכה", ובין "שנים שרבו", ומוסיף ש"שנים שרבו" זו הלכה הנתונה לשינוי, שהרי יכול ר' יוחנן להצטרף לר' יהושע, וכבר לא יהיה זה יחיד ורבים. נמצא, אפוא, שהשאלה בירושלמי היא האם דעת ר' יהושע נדחתה לחלוטין מהלכה, או שיש לה מקום - האם זו "הלכה", או "שנים שרבו". התשובה לשאלה זו טמונה במילים: "משום עדות שהאשה כשירה לה".

ר' אליעזר ור' יהושע

מחלוקות רבות נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע, בהלכה ובאגדה. נראה שעומקה של מחלוקת זו שאנו עוסקים בה מתבאר לאור מחלוקות נוספות בין התנאים. אחת המחלוקות שבהן נחלקו מובאת בגמרא (סנהדרין צ"ז ע"ב):

אמר רב: כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ושמואל אמר: דיו לאבל שיעמוד באבלו. כתנאי, רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע:

³ עי' למשל במשנה (עדויות פ"א מ"ה): "ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין, שאם יראה בית דין את דברי היחיד ויסמוך עליו...". ועי' לקמן (עמ' 555) בשיעור "הליכה אחר הרוב", ביאור משנה זו.

אם אין עושין תשובה - אין נגאלין? אלא, הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב.

ר' אליעזר סובר שהגאולה תלויה בתשובה באופן מוחלט: "אין הדבר תלוי אלא בתשובה". התנהגות האנשים כאן בארץ, במציאות המעשית, היא הקובעת את ההופעה של השפע הרוחני בעולם. ר' יהושע סובר שהעולם הרוחני הוא הקובע, ואין המעשים הנעשים בארץ יכולים לעכב את הופעת השפע הרוחני.⁴

ביאור זה יכול לבאר מחלוקות נוספות ביניהם, ולא נאריך כאן בהוכחת ענין זה.⁵ מובן, שבמחלוקות מעין אלה אין פסיקת הלכה, ושני הצדדים מבטאים שתי בחינות ששתייהן אמת.

מדברי רמ"ע מפאנו ("שבתות ה'" מכת"י, חלק ד') עולה, שאף המחלוקת על נאמנות האשה היא מחלוקת כזו, ושני הצדדים מבטאים שתי בחינות בענין זה:

ועתה דע כי סעודה ראשונה היא לכבוד מדת לילה נוקבא הנונית מן המוחין ואוכלת מפי עצמה שעלייתה בלילי שבתות היא למקומה הראשון קודם המעוט לפיכך מפיה אנו חיים. הגה"ה, בגי' הריון בסוד ההיא דתנין ראוה מדברת והדר היתה מעוברת, ותני עלה נאמנת בגי' שכינה עמהם, אבל כחול לא מפיה אנו חיים בגי' קנא קנא בסוד מנחת קנאות שאין שם זוג, ושבו דברי התנאים דמס' כתובות בלי מחלוקת, ע"כ הגהה.

רמ"ע מפאנו מבאר שעומקה של המחלוקת ביחס לנאמנות האשה, מבטאת שתי בחינות ביחס למדת המלכות.

היחס בין האישה והאשה הוא כמו היחס בין מידת המלכות ובין הספירות שמעליה, וכמו היחס בין השמים והארץ. יש משפיע ויש מקבל, ושני פנים ליחס ביניהם. בצורה הגלויה, המשפיע הוא העיקר. בו תלויה ההשפעה, והוא מקור השפע. המקבל נסמך על המשפיע ותלוי בו.

אולם, בצורה פנימית, המקבל הוא מרכז החיים - השפע יורד אליו משום תכונתו ומהותו, ובכלי המקבל הוא יוצא אל הפועל. המקבל הוא המטרה והתכלית של השפע, ועל כן בו תלויים הדברים - בקבלתו ובהפיכתו את השפע לחיים.

על מנת לשבר את האוזן ולהבהיר את היחס בין שתי הבחינות, נתבונן בדברי הרב קוק זצ"ל על היחס שבין התורה שבכתב ובין התורה שבעל פה⁶ (אורות התורה א', ב'):

תורה שבעל פה מונחת בעצם אופיה של האומה, שמצאה את ברכתה על ידי הגילוי השמימי של תורה שבכתב. בהתגלותה נמוכה היא תורה שבעל פה מתורה שבכתב. כי הרי הגורם הראשי למצא את נתיבתה היא התורה

⁴ עי' בשיעור "גאולה ותשובה" (עמ' 546), בענין זה.

⁵ עי' ב"רבה אמונתך" לקהלת רבה פרשה א', עמ' קי"ג.

⁶ בהבנה פנימית מתאימות תורה שבכתב ושבעל פה לבחינות שהתבארו. תורה שבכתב היא בחינת תפארת, ותורה שבעל פה היא בחינת מידת המלכות.

שבכתב, היחש העליון של האומה עם האלהות העליונה, עם המגמה של המגמות, עם הנצח וההודר שבעולמים ומלמעלה של כל כללותם. אבל בצורה הפנימית הלא התורה ניתנה לישראל בשביל סגולתם הפנימית העליונה, הרי גרמה סגולה אלהית גנוזה זו להופעת תורה מן השמים עליהם, ונמצאת עליונה תורה שבעל פה בשרשה משורש תורה שבכתב, "חביבין דברי סופרים יותר מדברי תורה".

בצורה הגלויה נסמכת התורה שבעל פה על התורה שבכתב. בכל דין אנו שואלים: "מנא הני מילי", וכדומה, ואין דברי חכמים עומדים בלא מקור בתורה שבכתב. אולם, בעומקם של דברים התורה שבעל פה היא המטרה. התורה ניתנה כדי לבנות את חייהם של ישראל - "וחיי עולם נטע בתוכנו היא תורה שבעל פה". בשורש הפנימי, תורה שבעל פה היא הגורם להופעת תורה שבכתב על ישראל, והיא עליונה יותר.

ביאור המחלוקת

לאור דברים אלה, מובן ש"שבו דברי התנאים דמסכת כתובות בלי מחלוקת". אלו הן שתי צורות להתבונן על הנושא, ושתיהן נכונות.

הביטוי "משום עדות שהאשה כשרה לה" המובא בירושלמי מלמד שנאמנותה של האשה אינה תלויה בבירור דיני חזקות, טענות וראיות, אלא בשאלת מעמדה של האשה, האם עדות זו מסורה לה או לא. בשאלה זו נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע. כך מבאר הרשב"א את מחלוקת התנאים (שו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף רכ"ט):

אלא עד אחד נאמן באיסורין וכנדה שסופרת לעצמה. וכרתניא נמי בפרק קמא דכתובות (דף י"ג ע"ב) זו היא עדות שהאשה כשירה לה. כלומר בשנכנסה לבית הסתר עם אחד ואמרו לה מה טיבו של זה ואמרה בן אחי אבא הוא וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומר נאמנת. וכן אפילו כרסה בין שיניה ונאמנת להכשיר את עצמה לכהונה.

נאמנותה של האשה היא משום "עד אחד נאמן באיסורין", שנאמנותו היא כיון שזה בידו. לפי ר' יהושע - אין זה בידה של האשה, ולפי ר' אליעזר נאמנת כיון שהדבר בידה. השאלה האם המציאות היא בידה של האשה או לא - מקורה בהבנה עמוקה של מהות האשה ביחס לאיש⁷.

ר' אליעזר סובר, ש"מפיה אנו חיים". ביחס שבין האיש והאשה - האשה היא התכלית, בה יוצאים אל הפועל החיים, והיא ה"בעלים" על נושא האישות. מכאן נובעת נאמנותה, שהרי

⁷ בפרק ראשון בכתובות מובאות כמה מחלוקות בין ר' אליעזר ורבן גמליאל ובין ר' יהושע בסגנון דומה: "רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת, רבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חיים". אף שבגמרא מתבארות המחלוקות בצורות שונות, נראה ששורשן אחד הוא. השאלה היסודית היא האם "מפיה אנו חיים", והאשה היא השולטת והנאמנת בענייני האישות, או ש"לא מפיה אנו חיים", ואין זה בידה, ועל כן איננה נאמנת.

"כיון שבידו לתקנו הוי כבעליו"⁸. האשה היא השולטת על כך, עניינים אלו הם בידה, ועל כן היא נאמנת ביחס אליהם. נראה שכך יש להבין את דבריו של הריטב"א, שלפי ר' אליעזר "אשה מזנה בודקת ומזנה". זהו ביטוי לכך שהיא השולטת, והדברים נעשים ברצונה. היא הקובעת האם היא תהיה "גן נעול... מען תתום" או לא. ר' יהושע רואה את האיש כבעלים על ענייני האישות. הרי זה בידו, הוא הקובע, ובו תלויים הדברים. "לא מפיה אנו חיים", שהרי אין זה בשליטתה ובידה. על כן "אין אפוטרופוס לעריות", שכן אין זה ביד האשה. אין אומרים "אשה מזנה בודקת ומזנה", שכן אין זה בידה ובשליטתה.⁹

ביאור הירושלמי

לפי דברים אלה מאירים דברי הירושלמי. כפי שביארנו, שאלת הירושלמי היא האם הלכה כר' אליעזר ורבן גמליאל משום "הלכה", או משום "שנים שרבו", ופירושה: האם דעת ר' יהושע נדחתה, או שדבריו במקומם עומדים אף שלמעשה אין פוסקים כמוהו. על כך אמרו בירושלמי:

מאי כדון, משום עדות שהאשה כשירה לה.

כפי שביארנו, ביטוי זה מלמד על כך שנחלקו בשאלת מעמדה של האשה ונאמנותה הנובעת מכך. מובן, אפוא, שאף לדעתו של ר' יהושע יש מקור שעליו היא נסמכת (וכמו שאמר הרמ"ע מפאנו, שבעומק הרוחני יש מקום לשתי הדעות). זוהי הלכה שנובעת מ"שנים שרבו", ועל כן אין דעת היחיד נדחית. מחלוקת התנאים כאן מקורה בהבנה מהותית של היחס בין האיש והאשה, ועל כן שתי הדעות קיימות ונכונות, אף שלהלכה פוסקים כר' אליעזר ורבן גמליאל.

נראה, שדברים אלה מוסיפים הבנה בדרך שבה כתב רבי את המשנה. מן הסתם נחלקו בשאלה זו תנאים נוספים, והיה יכול רבי לומר את אחת הדעות כדעת חכמים, או להביא תנא נוסף הסובר כר' יהושע. ניתן גם לסתום את המשנה כדעת ר' אליעזר ורבן גמליאל. רבי דייק לכתוב את המשנה בדרך של מחלוקת בין שנים לאחד כדי ללמדנו שאף שהלכה כר' אליעזר ורבן גמליאל, אין זו דחיה של דעת ר' יהושע, שכן הפסיקה היא משום "שנים שרבו", וגם לדעתו של ר' יהושע יש מקום. בכך מכוון רבי להעמיק ביסוד המחלוקת.

⁸ לשון הרא"ש בגיטין פ"ה סי' י"ג.

⁹ נראה ברור, שהמחלוקת האם "אשה מזנה בודקת ומזנה" איננה מחלוקת הנובעת מן המציאות. לא נחשדו חכמים בבדיקת המציאות בשאלה זו. השאלה היא מהי הצורה שבה נברא העולם, וכיצד צריכים הדברים להיות על פי מקורם ומהותם היסודית. זהו הבסיס לקביעת נאמנותה של האשה, ולא בדיקה סטטיסטית.

יתכן שבכך יש לבאר את דברי השיטה מקובצת (ראה לעיל הערה 2): "דאף על גב דנצח אותם בטענה, מכל מקום קבלתם אמת היתה ויחיד ורבים הלכה כרבים". קבלתם שהלכה כר' אליעזר ורבן גמליאל נובעת מן הדרך שבה כתב רבי את המשנה, והיא מתבססת על כך שיחיד ורבים הלכה כרבים, ועל כן שתי הדעות אמת ומקורן קודש בעמקי התורה. מובן מדוע לא השיבה הגמרא תשובה לשאלה שנשאלו רבן גמליאל ורבי אליעזר, שכן דבריהם בנויים על יסודות פנימיים הנוגעים למהותה של האשה, ואין דרך לאומרם בסגנון התלמוד.

